

SELETUSKIRI

Vabariigi Valitsuse otsuse juurde

„Eesti seisukohad Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse, millega luuakse õigusprogramm aastateks 2028–2034 ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2021/693, kohta“

Kokkuvõte:

Euroopa Komisjon esitas 03. septembril 2025. a määruse eelnõu, millega nähakse ette Euroopa Liidu (*edaspidi liit või EL*) toetuse saamise võimalused efektiivse õigusala toimimiseks aastateks 2028–2034¹ (*edaspidi õigusprogramm*). Komisjoni ettepanek on säilitada õigusprogramm ELi pikaajalises eelarves 2028-2034 (*edaspidi MFF*²) eraldiseisva programmina konkurentsivõime rubriigis ja suurendada selle eelarvet.

Määruse eelnõu eesmärk on jätkata liidu üldise poliitikaga toetada efektiivseid, tõhusaid ja vastupidavaid õigussüsteeme. Määruse eelnõus on toodud toetuse eesmärgid ja maht. Õigusprogrammile rakenduvad fondide ülesed nõuded, mis sisalduvad mitmeaastase finantsraamistiku määruse eelnõus (EL) 2025/571³ ja tulemusraamistiku eelnõus (EL) 2025/0545⁴.

Eesti seisukohad õigusprogrammi määruse eelnõu kohta:

- 1. Toetame senise õigusprogrammi põhisuundade jätkumist (piiriülene koostöö tsiviil- ja kriminaalasjades, õigusala töötajate koolitamine ja piiriülene koostöö, haavatavate sihtrühmade õiguskaitse) ja programmi eelarve suurendamist, pidades olulisimaks kohtumenetluste ja piiriülese koostöö digitaliseerimist.**
- 2. Peame vajalikuks näha digitaliseerimist laiemalt kui üksnes digitaalsete kohtumenetlustena (nt tehisintellekti abil massandmete või süvavõltsingute analüüs) tagades sealhulgas uute väljakutsetega (uued tehnoloogiad ja kuriteoliigid) toimetulemisel andmekaitse nõuete täitmise. Näiteks Eestiga koostöös on käimas projekt IDEA, kus töötatakse välja ennustatavad algoritmid õigusvaidluste lahendamiseks.**
- 3. Peame oluliseks toetada tõhusamat ja kaasavat õigussüsteemi, sealhulgas lihtsustada asjaajamist ja vähendada ebavõrdsust (näiteks õiguslase nõustamise integreerimine sotsiaalteenuste pakkumisega), tagades ja toetades õigusabi kättesaadavust haavatavatele sihtrühmadele ja väiksemate kodanikuühiskonna organisatsioonide paremat ligipääsu rahastule.**

---

¹ [Justice - European Commission](#)

² [Multiannual Financial Framework](#)

³ [EUR-Lex - 52025PC0571 - EN - EUR-Lex](#)

⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) XXX, millega kehtestatakse eelarvekulude jälgimise ja tulemuslikkuse raamistik ning muud liidu programmide ja tegevuste horisontaalsed normid, COM(2025) 545 final. ([EL](#)) [2025/0545](#)

4. Toetame piiriülese koostöö ja koolitusteamade avarat käsitlust, võimaldades muutuvates oludes või uute väljakutsete (näiteks hübriidohud ja küberrünnakud) tekkimisel paindlikke toetusvõimalusi.

5. Peame oluliseks õigusprogrammi ja teiste Euroopa Liidu programmide ja fondide, eriti sisejulgeoleku valdkonna rahastu rakendamisel võimalike sünergiate loomist, sh dubleerimise vähendamiseks ja sünergiate kasutamise võimalustele tähelepanu pööramist. Kuid on vajalik selgelt määratleda, kuidas sünergiaid praktikas rakendatakse.

6. Toetame kolmandate riikide kaasamist õigusprogrammi tegevustesse tingimusel, et järgitakse Euroopa Liidu alusväärtusi nagu õigusriigi põhimõte.

7. Peame vajalikuks liikmesriikidele säilitada sisuline ja formaalne roll toetusmeetmete, eelarvete ja tegevuste kujundamisel tööprogrammide kaudu.

1. SISSEJUHATUS

Euroopa Komisjon (*edaspidi* komisjon) avaldas 16. juulil 2025. a ELi pikaajalise eelarve ettepaneku⁵ (MFF). Komisjoni ettepaneku üheks eesmärgiks on eelarve põhjalikult ümber kujundada, et muuta see ühtlasemaks, paindlikumaks ja mõjukamaks.

Komisjon avaldas 3. septembril 2025 määruse eelnõu⁶ õigusprogrammi kehtestamise kohta aastatel 2028–2034. Määruse eelnõu tugineb perioodi 2021–2027 Õigusprogrammi määrusele (EL) 2021/693⁷, kuid selles võetakse arvesse uusi poliitilisi arengusuundi ja vajadust vastata uutele väljakutsetele nii liidus kui ka koostöös teiste riikidega. Programmi toel jätkatakse avatud, demokraatlike, pluralistlike ning võrdsemate ja kaasavamate ühiskondade toetamist. Õigusprogramm toetab õigusala koostööd ja õiguskaitse kättesaadavust tugevdades õigusriigi põhimõtet ja põhiõigusi kui ELi demokraatlikku alust. Uueks fookuseks on võetud digitaliseerimine, mis muudab kohtusüsteemid ja piiriülese suhtlemise tõhusamaks ning võimaldab kiiremat juurdepääsu õiglasele kohtumenetlusele.

Komisjoni ettepanekul paigutub õigusprogramm MFF finantsraamistiku teise samba „Konkurentsivõime, jõukus ja julgeolek“ alla, kuid sünergiaid nähakse nii samba sees kui sammaste vahel. Õigusemõistmist toetavate digitaalsete vahendite kasutuselevõtmine aitab kaasa majanduskasvule ja konkurentsivõimele, luues tõhusamaid kohtusüsteeme, lihtsustades õiguslikke menetlusi ning lühendades piiriüleste kohtuvaidluste kestust ja vähendades kulusid kogu ELis.

---

⁵ https://commission.europa.eu/2028-2034-eu-budget-stronger-europe_en

⁶ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega kehtestatakse ajavahemikuks 2028-2034 õigusprogramm ja tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 2021/693, kättesaadaval: [EUR-Lex - 52025PC0463 - EN - EUR-Lex](#)

⁷ Euroopa Parlamendi ja nõukogu 28. aprilli 2021. aasta määrus (EL) 2021/693, millega luuakse õigusprogramm ning tunnistatakse kehtetuks määrus (EL) 1382/2013. <http://data.europa.eu/eli/reg/2021/693/oj>

Uue määruse eelnõuga soovib komisjon sätestada õigusprogrammi eesmärgid, toetuse üldise mahu, rahastamismehhanismid ja sihtrühma.

Määruse arutelu toimub 22. juulil 2025 loodud EL Nõukogu justiits- ja siseasjade finantsinstrumentide *ad hoc* töörühmas. Määrus võetakse vastu seadusandliku tavamenetluse raames. Nõukogus on eelnõu vastu võtmiseks vajalik kvalifitseeritud hääleenamus.

Vabariigi Valitsuse otsuse eelnõu ja seletuskirja koostasid Justiits- ja Digiministeeriumi üldosakonna eelarve- ja strateegiatalituse välisvahendite koordinaator Annika Leevand (annika.leevand@justdigi.ee) ja samas osakonna Euroopa Liidu asjade ja väliskoostöö talituse juhtaja Kristiina Krause (kriistiina.krause@justdigi.ee).

2. MÄÄRUSE EELNÕU SISU

Artiklis 1 sätestatakse määruse eelnõu reguleerimisese – liidu toetuse eesmärgid ja rahastamine perioodil 2028–2034.

Artiklis 2 tuuakse mõiste „kohtunikud ja muud õigusalatöötajad“ määratlus.

Artikkel 3 sätestab programmi üld- ja erieesmärgid. Programmi üldeesmärk on aidata edasi arendada õigusriigi põhimõtet, vastastikusel tunnustamisel ja vastastikusel usaldusel põhinevat õigusruumi ning tugevdada seeläbi ka demokraatiat ja põhiõiguste kaitset, aidata kaasa liidu majanduskasvule ja konkurentsivõimele ning õigusemõistmise digitaliseerimisele liidu tasandil. Programmi erieesmärgid on kolm, mis on omavahel tugevas seoses toetades õigusalast tsiviil- ja kriminaalkoostööd, kohtusüsteemide sõltumatust, kvaliteeti ja tõhusust, kohtuotsuste piiriülest tunnustamist ja täitmist, õigusala töötajate koolitamist, õiguskeskkonna ja suhtluse digitaliseerimist, õigust õiglasele kohtumenetlusele ning menetluse osapoolte, sh kannatanute õiguste tõhusamat kaitset.

Artikkel 4 sätestab, et ajavahemikus 01.01.2028–31.12.2034 on õigusprogrammi tarbeks ette nähtud esialgne rahastamispakett 798 000 000 eurot võimaldades väljamakseid teha ka pärast perioodi lõppu.

Artikkel 5 näeb ette täiendavad vahendid programmi toetamiseks liikmesriikide, ELi institutsioonide, organite, kolmandate riikide, rahvusvaheliste organisatsioonide ja rahvusvaheliste finantsasutuste kaudu, sealhulgas on liikmesriikidel õigus kanda vahendeid (näiteks riigiplaanist) õigusprogrammi kasutamiseks ja seda liikmesriikide huvides.

Artiklis 6 nähakse ette kombineeritud rahastamist teiste ELi programmidega, kumulatiivset rahastamist ühe meetme raames ja võimalust korraldada väljavalimismenetlusi ühiselt partneritega.

Artiklis 7 määratakse kindlaks, millistel tingimustel saavad kolmandad riigid programmis osaleda.

Artikkel 8 toob välja eelarve täitmise viisid ja rahastuse vormid. Eelarvet täidetakse otsese või kaudse täitmise (partneritega) kaudu. Rahastust võib anda eelkõige toetusena, hankena ja

mitterahalise annetusena. Toetust antakse reeglina kuludega sidumata rahastusena või vajaduse korral lihtsustatud kuluvõimalustena.

Artikkel 9 sätestab rahastamiskõlblikkuse kriteeriumid nähes ette liidu toetuse taotlemise õigustatud subjektid, võimalused ja piirangud.

Artikkel 10 käsitleb programmi rakendamist tööprogrammide kaudu.

Artikliga 11 nähakse ette kehtiva õigusprogrammi määruse kehtetuks tunnistamine alates 01.01.2028.

Artikliga 12 nähakse ette üleminekusätteid kehtiva programmi tegevuste ja uue programmi kehtima hakkamise perioodil.

Artiklis 13 nähakse ette programmi jõustumine ja kohaldamine.

3. MÄÄRUSE EELNÕU VASTAVUS PÄDEVUSE ANDMISE, SUBSIDIAARSUSE JA PROPORTSIONAALSUSE PÕHIMÕTETELE

3.1. Õiguslik alus

Määruse eelnõu õiguslikuks aluseks on Euroopa Liidu lepingu artikli 3 lõige 2, kus on sätestatud, et „liit moodustab oma kodanikele vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva sisepiirideta ala, kus isikute vaba liikumine on tagatud koos välispiirikontrolli, varjupaiga ja sisserändega ning kuritegevuse ennetamise ja selle vastu võitlemisega seotud asjakohaste meetmete rakendamisega“.

Liidu meetmed on põhjendatud eesmärkidega, millele on osutatud Euroopa Liidu toimimise lepingu (ELi toimimise leping) artiklis 67, millega on ette nähtud vahendid vabadusel, turvalisusel ja õigusel rajaneva ala loomiseks, kus austatakse põhiõigusi ning liikmesriikide erinevaid õigussüsteeme ja -traditsioone.

Määrus põhineb ELi toimimise lepingu artikli 81 lõikel 1, kus on sätestatud, et liit arendab õiguslast koostööd piiriülese toimega tsiviilasjades, lähtudes kohtuotsuste ja kohtuväliste otsuste vastastikuse tunnustamise põhimõttest.

Samuti ELi toimimise lepingu artikli 81 lõikes 2, kus on nähtud ette mh selliste meetmete vastuvõtmine, mille eesmärk on tagada a) kohtuotsuste vastastikune tunnustamine ja täitmine; b) kohtu- ja kohtuväliste dokumentide piiriülene kättetoimetamine; c) õiguskaitse tõhus kättesaadavus ning d) kohtunike ja õigusalatöötajate koolituse toetamine. Lisaks viidatakse ELi toimimise lepingu artikli 82 lõikele 1, kus on sätestatud kriminaalasjades tehtava õigusalase koostöö meetmete edendamine. Eelpoolnimetatud moodustab nõuetekohase õigusliku aluse.

Eeltoodust tulenevalt on EL-il pädevus eelnõu vastuvõtmiseks ning on kooskõlas EL toimimise lepingu eesmärkidega.

Lisaks esitas komisjon 16. juulil 2025 riigiplaani ja tulemusraamistiku määruste eelnõud. Riigiplaani määruse eelnõu eesmärk on tagada parem kooskõla ELi prioriteetide ning

liikmesriikide ja piirkondade tegevuste vahel, lihtsustada ja tõhustada toetuste süsteemi, saavutades suurema kuluefektiivsuse, ning võimaldada paindlikumat ressursside ümberjaotamist, et reageerida uutele vajadustele ja kriisidele, kahjustamata sealjuures pikaajalisi eesmärke. Tulemusraamistiku määruse eelnõu eesmärk on lihtsustada ja ühtlustada ELi eelarve põhimõtete rakendamist, seiresüsteeme ja aruandlust, et suurendada läbipaistvust, vähendada halduskoormust ning parandada toetusesaajate ligipääsu rahastusele.

3.2. Subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse hinnang

Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 3 sätestatud subsidiaarsuse põhimõtte kohaselt võtab liit valdkondades, mis ei kuulu liidu ainupädevusse, meetmeid vaid niisuguses ulatuses ja siis, kui liikmesriigid ei suuda seda eesmärki piisavalt saavutada, ning eesmärk on paremini saavutatav liidu tasandil.

Õigusvaldkonna spetsialistide piiriülene koostöö ja koolitused ei oleks võimalikud ilma liidu toetuseta. Paljudel juhtudel ei pruugi see kas finantsvahendite või mõne muu põhjuse tõttu olla asutuse prioriteediks. Samas on selline koostöö ja koolitus olulised aidates kaasa ühtlasema arusaama tekkimisele liidu õiguse järjekindlaks rakendamiseks. Riikidevaheline koostöö, teadlikkuse suurendamine ja võrgustike loomise edendamine suurendab vastastikust usaldust riiklike kohtusüsteemide vahel ja aitab koguda võrreldavaid andmeid nende kvaliteedi, sõltumatus ja tõhususe kohta. Liidu toetus on oluline ühiste riikidevaheliste probleemide lahendamiseks, õigusvaldkonna spetsialistidele õigete oskuste ja teadmiste andmiseks ning liidu põhiväärtuste ja õiguskindluse tugevdamiseks.

ELi eelarvest antav rahaline toetus aitab toetada liikmesriikide jõupingutusi eelkõige piiriülese koostöö ja õiguskaitse tõhustamise kaudu.

Kooskõlas Euroopa Liidu lepingu artikli 5 lõikes 4 sätestatud proportsionaalsuse põhimõttega ei lähe määruse eelnõu kaugemale sellest, mis on vajalik, sobiv ja kohane liidu eesmärkide saavutamiseks, kuna liikmesriigid üksi ei suuda määruse eelnõus toodud eesmärke saavutada.

Määruse eelnõu on kooskõlas subsidiaarsuse ja proportsionaalsuse põhimõtetega.

4. ESIALGNE MÕJUDE ANALÜÜS

Perioodi 2014.–2020 õigusprogrammi lõpphindamine ja perioodi 2021.–2027 õigusprogrammi vahehindamine⁸ (edaspidi *hindamine* või *vahehindamine*) on näidanud, et eesmärgid on saavutatud või nende poole liigutakse.

Mõlemad programmid on aidanud oluliselt kaasa **kohtutotsuste vastastikusele tunnustamisele liikmesriikides ning piiriülese koostöö parandamisele**. Programmidega on tagatud pikaajaline mõju, et aidata edasi arendada liikmesriikide vastastikusel usaldusel ja koostööl põhinevat sidusat Euroopa õigusruumi.

---

⁸ [Õigusprogramm – 2014.–2020. aasta programmi lõpphindamine ja 2021.–2027. aasta programmi vahehindamine](#)

Mõlema programmi keskmeks on **õiguslane koolitus, mis tagab koostoime**. Programmide raames on nii riigisisese kui ka liidu õiguse teemalist koolitust pakutud tuhandetele kohtunikele, juristidele ja kohtutöötajatele, millega on soodustatud ühise õiguskultuuri väljakujunemist liikmesriikides.

Olulisi pingutusi on tehtud **õiguskaitse kättesaadavuse suurendamiseks, eeskätt haavatavatele rühmadele**. Endiselt on programm suunatud kodanikuühiskonna organisatsioonide toetamisele, et toetada meetmeid, millega kaitstakse kuriteoohvrite õigusi ja parandada õiguskaitse kättesaadavust diskrimineerimise all kannatavate või haavatavas olukorras olevatele isikutele (nagu puuetega inimesed, lapsed, vähemused, LGBTIQ+ inimesed ning soolise vägivalla, perevägivalla ja muude isikutevahelise vägivalla vormide ohvrid).

Programmi üks suuremaid mõjuvaldkondi on **justiitsüsteemi digitaliseerimine**. Õigusprogrammi raames on rahastatud mitmeid aastate jooksul välja töötatud digilahendusi ning jätkuvalt toetatakse uute IT-süsteemide arendamist. Mõned näited IT-süsteemide kohta, mida rahastatakse õigusprogrammi jätkudes, on Euroopa e-õiguskeskkonna portaali⁹, mis on kõigi õigusküsimuste ühtne kontaktpunkt piiriülese õiguslase koostöö digitaliseerimiseks (näidetena võib tuua veel e-CODEXi¹⁰ ja ECRISI¹¹ süsteemide arendamise). ELi IT-süsteemide arendamisel koostöös liikmesriikidega on suur poliitiline ja operatiivne tähtsus, sest need toetavad õigussektori igapäevast sujuvat toimimist, suurendades tõhusust ja tagades koostalitlusvõime.

Samuti peetakse õigusprogrammi iseäranis oluliseks sellepärast, et **sellega aidatakse toetada ELi tasandi võrgustikke**.

Programmi lõpetamine viiks tõenäoliselt õigustegevuse ulatuse märkimisväärse vähenemiseni ELis, eeskätt mis puudutab piiriüleseid algatusi, arvestades et programmiga kaetakse väga oluline rahastamispuudujääk.

4.1. Sotsiaal-majanduslik mõju

Õigusprogrammi rakendamisel ELi toetusel on oluline mõju tõhusa, kaasava ja usaldusväärse õiguskeskkonna loomisele, mis avaldab mõju inimeste igapäevasele toimetulekule ja konkurentsivõimele. Programmi toetusel toimuv koostöö ja koolitused õigusspetsialistidele soodustavad ühtse arusaamaga õigusruumi ja -kultuuri tugevdamist ning loovad neis tegutsevatele inimestele ja ettevõtetele õiguskindlust. Sünergia võimaldamine teiste programmide ja rahastutega suurendab seda mõju veelgi.

Hindamiste aruande kohaselt on perioodil 2021-2024 rahastatud kokku 210 projekti toetuse kogusummas 130 miljonit eurot. 210-st projektist moodustub 31% võrgustike, 27% koostöö ja 21% koolituste valdkonna projektid. Sellele järgnevad ligipäasetavuse suurendamise projektid 6% ja selle suurendamine digitaalsete vahendite abil 9%. E-õiguskeskkonna projektid

---

⁹ [Avalaht | Euroopa e-õiguskeskkonna portaali](#)

¹⁰ E-CODEX on detsentraliseeritud ja koostalitlusvõimeline süsteem, mis hõlbustab turvalist elektroonilist suhtlust kohtuasutuste, õigustöötajate ja kodanike vahel piiriülestes kohtumenetlustes, integreerides autonoomseid siseriiklikke protsesse ja IT-rakendusi piiriülese menetluse täitmisel. Süsteemi arendust juhib alates juunist 2024 eu-LISA

¹¹ ECRIS on detsentraliseeritud IT-süsteem, mis rajaneb liikmesriikide karistusregistrite andmebaasidel

moodustuvad 6%. Sama loogika on ka toetuse mahtudel. Kõige rohkem on vahendeid läinud tegevustoetusteks (võrgustike toetamiseks) 47%, sellele järgnevad koostöö (18%) ja koolitused (16%). Ligipääsetavuse edendamisele jagatud toetus moodustab kogusummast 6% ja selle digitaalseteks lahendusteks 8%. E-õiguskeskkonna toetused moodustavad kogu jagatud toetusest 5%.

Perioodil 2021-2025 on Eesti osalusega projekte 15. Kasusaajaid miljoni elaniku kohta on Eestil võrdluses teiste riikidega kõige enam (13,8 inimest). Rahastatud projektide kogusummast teeb see 1 155,08 eurot inimeste kohta. Eesti on perioodil 2021-2025 saanud 1,5 miljoni väärtuses rahastatud projekte.

Üks viimaseid projekte, mis on näiteks rahastust saanud, on projekt akronüümiga „IDEA“ (*I-tools to Design and Enhance Access to justice*), kus on kokku 6 kasusaavat riiki, sh Eestist Tallinna Tehnikaülikool TalTech.

IDEA projekt keskendub digitaliseerimisele ja ennustavale õigusemõistmisele, mida saab rakendada tööõiguse vaidlustes nii Euroopa kui ka riiklikus kontekstis. Projekti eesmärk on välja töötada digitaliseeritud menetlus ja platvorm, mis käsitleks ühtlustamist digitaliseerimise ja ennustavate algoritmide kasutamisel õigusemõistmisele juurdepääsus, hõlmates suhtlust tulevaste ELi õigusaktidega kohtuliku koostöö ja õigusemõistmise digitaliseerimise ning tehisintellekti määruse (AI Act) vallas, ning seda valideerida koos kuue kohtuasutuse ja arvukate praktikute kaasabil.

Haavatavate gruppide tõhusama ligipääsuga õiguskaitsele tegeleb näiteks projekt „CHILD“ (*Towards a CHILD-friendly legal Order for Fair Justice Provision*), mis pakub välja koostöö esmareageerijatest spetsialistide vahel, et arendada välja lastele sõbralik kohtusüsteem vägivalla ohvriks langenud ja/või vägivalla tunnistajaks olnud lastele. Projektis osaleb 9 riiki, sh Eesti MTÜ Eesti Naiste Tugi- ja Teabekeskus. Konsortsium plaanib läbi viia analüüsi, mis käsitleb professionaalide (politsei, prokurörid, kohtunikud, advokaadid, kohtupsühholoogid ja ohvriabi teenused) vajadusi, mille abi arendatakse välja käsiraamat spetsialistidele, kes töötavad erivajadustega lastega.

Üheks koostööprojektiks on näiteks „JuWiLi II“ (*Justice Without Litigation for Europe II*), kus on fookuses notarite kaudu kohtuväliste menetluste (vaidlusteta menetlused) korraldamine ja kus selle teema käsitlemine liikmesriikides on erinev ja sellise kohtuvälise õiguse suundumus kajastub EL-i tsiviilõiguse instrumentides vaid osaliselt. Projektis osaleb 23 riiki, sh Eestist Notarite Koda, kokku 29 osalist erinevast asutusest. Projekti tulemusel valmivad poliitikasoovitused riiklike ja EL tasandi süsteemide tõhustamiseks ja piiriüleste menetluste hõlbustamiseks liikmesriikide erinevate kohtusüsteemide vahel. Fookus on konsensuslikel lahutustel (Brüsseli IIb määrus) ja pärimisasjadel, kuid ka teised valdkonnad on arutluse all.

4.2. Mõju riigiasutuste töökorraldusele ja riigieelarvele

Õigusprogrammi taotlusvoorudes osalemisel peab taotleja arvestama omafinantseeringu kohustusega, mille suuruse otsustab komisjon lähtuvalt toetuse eesmärgist ja sihtrühmast

taotlusvooru planeerimisel. Suurem osa toetustest läheb avalikku või mittetulunduslikku sektorisse, kus omafinantseerimise määr on püsinud madalal (näiteks riigiasutuste puhul on jäänud 10% piiresse).

Kuna suurem osa programmi kasusaajatest on avaliku sektori asutused, siis peavad nad leidma omavahendid enda asutuse eelarvest ja riigieelarvele kaasfinantseerimise leidmise kohustust otseselt ei kaasne. Igal juhul kaalub toetustest saadav kasu üles rahalise kohustuse.

Kuna tegemist on suures osas komisjoni otsejuhitava programmiga, siis riigile programmi administreerimisega kaasnevat koormust (ja kulu) ei kaasne, kuid asutus ise peab projektijuhtimiseks (ja ka taotlusvoorudes osalemiseks) vajalikud ressursid (nt tööjõud, tööülesannete ümberplaneerimine) leidma oma asutuse siseselt.

Eelnõu kohaselt toetab EL õigusprogramm 798 000 000 euroga jooksevhindades, perioodil 2021–2027 on vastav summa 305 000 000 eurot.

4.3. Mõju riigi julgeolekule ja välissuhtlusele

Piiriülese koostöö ja digitaliseerimise spetsiifilisuse tõttu on sellel programmil peale riigieelarve vähe võimalikke rahastusallikaid.

Uus programm tugevdab koostöösuhteid ja õigusala raamistiku paremat tundmist, et paremini seista vastu uutele väljakutsetele ja kriisidele. Piiriülese koostöö ja digitaalsetele vahendite kasutamise muudetakse tulemuslikumaks piiriüleste uurimiste ja süüdistuste esitamine ELi tasandil.

Õigusprogramm suurendab menetluste ja tööprotsesside digitaliseerimise toetamisega nende vastupanuvõimet, õigussüsteemide taristu turvalisust täiendades enda toetusega näiteks küberkaitse strateegiaid ja Euroopa sisejulgeoleku strateegiat ProtectEU25.

Programm pakub tuge tänases julgeolekukeskkonnas tegutsevatele õiguslatöötajatele koolituste ja justitskoostöö pakkumisega, toetab ühtset arusaama kohaldatavast EL õigusest, tõhusat kuriteoohvrite kaitset, liikmesriikide süsteemide koostalitlusvõimet Euroopa kesksete õigusdokumentide vahetust tagavate süsteemidega ning koostööd liikmesriikide ja EL tasandi vastavate asutuste või organite vahel.

Perioodil 2028–2034 võib õigusprogrammist suunatavate EL vahendite mõju prognoosida isegi suuremaks, kuna liikmesriikidele planeeritakse eraldada rohkem vahendeid ja suurem fookus on digitaliseerimisel.

Mõju elu- ja looduskeskkonnale

Õigusprogrammis toimuvate tegevuste mõju elu- ja looduskeskkonnale läbi uudsete digilahenduste loomise ja kasutuselevõtu (ja vähema hulga paberdokumentide vahetamise) on kindlasti positiivne, kuid suuremate andmevõimsuste loomine loob jällegi vajaduse suurema

energiaressursi järele. Kuivõrd õigussüsteemide digitaliseerimine on üksnes üks osa suurest EL digipöördest, siis tegeletakse juba nende mõjude vähendamisega ja energiasäästlike lahenduste otsimisega teistes programmides ja poliitikavaldkondades. Kuid oluline on leida ka õigusprogrammi tegevuste läbiviimisel ja tulemuste seadmisel loodust säästvaid lahendusi (nt e-koolitused, piiriüleised videokonverentsid).

4.4. Mõju põhiõigustele

Programmi eesmärgid on tihedalt seotud põhiõiguste edendamisega ja on kooskõlas hartaga ja õigusriigi põhimõttega, nagu on sätestatud määruse (EL, Euratom) 2020/2092 artikli 2 punktis a.

Õigusprogrammi kõikide meetmete rakendamisel püütakse edendada ka ELi lepingu artiklis 2 sätestatud liidu väärtusi, soolist võrdõiguslikkust, lapse õigusi, sealhulgas lapsesõbraliku õigusemõistmise abil, ohvrite õiguste kaitset ning harta artiklis 21 loetletud alustel põhineva võrdsete õiguste ja mittediskrimineerimise põhimõtte tõhusat kohaldamist kooskõlas harta artikliga 51 ja selles sätestatud piirides.

4.5. Võimalikud muudatused siseriiklikus õigusruumis

Õigusprogrammi määrus ise ei too kaasa muudatusi riigisiseses õiguses, küll aga toetatakse programmiga EL piiriülese mõjuga õigusaktide rakendumist ja koolitatakse nendes valdkondades vajalikke õigusala töötajaid (näiteks uute digitaalsete tööriistade kasutusele võtmiseks).

Määrust rakendatakse koosmõjus riigiplaani ja tulemusraamistiku määrustega, mille alusel tuleb luua riigisisene regulatsioon.

5. EESTI SEISUKOHAD JA NENDE PÕHJENDUSED

5.1. Toetame senise õigusprogrammi põhisuundade jätkumist (piiriülene koostöö tsiviil- ja kriminaalasjades, õigusala töötajate koolitamine ja piiriülene koostöö, haavatavate sihtrühmade õiguskaitse) ja programmi eelarve suurendamist, pidades olulisimaks kohtumenetluste ja piiriülese koostöö digitaliseerimist.

Komisjoni ettepaneku kohaselt on õigusvaldkonna programmi eelarve 798 000 000 EUR, mis on peaaegu kolmekordne kasv võrreldes käimasoleva programmi eelarvega ja mida me toetame. Eelarve suuruse kohta võtab Vabariigi Valitsus seisukoha EL pikaajalise eelarve aastateks 2028-2034 seisukohtades.

Programm üldise eesmärgina aitab kaasa tõhusa, kaasava, vastupidava ja digitaliseeritud liidu õigusruumi arendamisele, mis põhineb õigusriigi põhimõttel, põhiõiguste kaitsel, vastastikusel tunnustamisel ja vastastikusel usaldusel. Programmi eesmärkideks on toetada piiriülest koostööd kriminaal- ja tsiviilasjades, õigusalaekspertide koolitamist ja seeläbi ühise õiguskultuuri tekkimist ja soodustamist ning tagada kõigile gruppidele kohtusse pöördumise õigus ja menetluslikud tagatised. Eesmärkide piisavalt üldine sõnastus tagab küll paindlikkuse, kuid võib raskendada toetatavate valdkondade prognoositavust, mistõttu võib vajalikuks osutuda edaspidi eesmärkide sõnastust täpsustada.

Kõikide eesmärkide saavutamist toetatakse uute digitaalsete töövahendite kasutuselevõtu või olemasolevate tõhustamisega. Toetame vähemalt kahe aastaseid tööprogramme, eelistatult pikemaid abikõlblikkuse perioode, et projekti tegevustele jääks piisavalt aega, eriti, mis puudutab piiriüleste digitaalsete menetluste väljaarendusi. Arvestada tuleb digilahenduste kalliduse ja vajadusega tegevusi pikemalt ette planeerida.

Kiiresti muutuvas majanduslikus, sotsiaalses ja geopoliitilises keskkonnas tegutsemine tekitab ebakindlust ja probleeme ja mille põhjuseks on muu hulgas ka Venemaa täiemahuline agressioonisõda Ukraina vastu. EL õigusruumi mõjutavate probleemide hulka kuulub üha suurenev oht õigusriigile, mitmed raskete kuritegude vormid ning takistused õiguskaitse kättesaadavusele ja õiguslasele koostööle. Sellest tulenevalt võivad programmiga toetatavad valdkonnad olla erinevates liikmesriikides erineva kaaluga ja seetõttu peaks ette nägema võimalusi soodustada puutumuses olevatele riikidele toetusele ligipääsetavust ja taotlemist.

5.2 Peame vajalikuks näha digitaliseerimist laiemalt kui üksnes digitaalsete kohtumenetlustena (nt tehisintellekti abil massandmete või süvavõltsingute analüüs) tagades sealhulgas uute väljakutsetega (uued tehnoloogiad ja kuriteoliigid) toimetulemisel andmekaitse nõuete täitmise.

Kohtumenetluste ja kohtusüsteemi tõhustamiseks on vaja suurendada andmete automatiseerimist (masintöödeldavust) ja tehisintellekti abi andmeanalüüsil ja seda mitte üksnes teadmiste ja arusaama suurendamisel, vaid ka vastava võimekuse loomisel. Vajalikud on näiteks uute digitaalsete tõendite kasutuselevõtmine, tehnilised lahendused kohtusaalides (nt videokonverents), TI-põhiste lahenduste rakendamine kohtutes, piiriülestes õigussüsteemides e-allkirjade ja digitaalsete usaldusteenuste kasutamine (nt kohtu digitempel), masintõlge, transkriptsioon, piiriülestel istungitel ja menetlustoimingutel osalemise kauglahendused, mahukate tõendite vahetamist võimaldavad andmevahetuskeskkonnad jne.

Digitaalsete kohtumenetluste, uute tehnoloogiate ning uurimis- ja tõendamismeetodite kasutuselevõtt suurendab vajadust pöörata andmekaitse nõuetele suuremat tähelepanu nii andmekaitseõiguse kui andmetöötluse vaatest kohtumenetluses.

5.3 Peame oluliseks toetada tõhusamat ja kaasavat õigussüsteemi, sealhulgas lihtsustada asjaajamist ja vähendada ebavõrdsust (näiteks õiguslase nõustamise

integreerimine sotsiaalteenuste pakkumisega), tagades ja toetades õigusabi kättesaadavust haavatavatele sihtrühmadele ja väiksemate kodanikuühiskonna organisatsioonide paremat ligipääsu rahastule.

Programmi üheks eesmärgiks on aidata parandada õiguskaitse mittediskrimineerivat kättesaadavust kõigi sihtrühmade ja isikute jaoks ning toetada meetmeid, millega kaitstakse kuriteoohvrite õigusi ning kahtlustatavate ja süüdistatavate menetlusõigusi kriminaalmenetluses ning mis on seotud tagaotsitavate isikute menetlustega.

Õiguskaitse kättesaadavus peaks hõlmama eelkõige juurdepääsu kohtumenetlusele, alternatiivseid vaidluste lahendamise meetodeid (näiteks taastav õigus) ning õigusnõustamist (sh riigi õigusabi), mida avaliku võimu kandjad või teenuseosutajad pakuvad sõltumatult ja erapooletult. Erilist tähelepanu tuleb pöörata haavatavas olukorras olevate isikute (nagu puuetega inimesed, lapsed, lähisuhtevägivalla ohvrid) tõhusale ja võrdsele juurdepääsule õigusemõistmisele ja õiguskaitsele. See on võimalik näiteks, kui pakkuda õigusabi koos riigi või kohaliku omavalitsuse teenuste ja toetustega, tagada kurdile inimesele vajalik viipekeele tõlketeenuse kättesaadavus jne. Haavatavate gruppidega olulised teemad puudutavad ka näiteks piiriülest koostööd perekonna ja sotsiaalkindlustuse asjades. Programm peaks toetama kodanikuühiskonna organisatsioonide strateegilise hagelemise ja huvikaitse võimekust, kuna programmi hindamine on näidanud, et kodanikuühiskonna organisatsioonid on vähem informeeritud kui avaliku sektori asutused ja programm on mõnes riigis vähem tuntud (kehtib ka Eesti kohta). Uue MFF paketiga nähakse ette juba mitmeid lihtsustusi programmide ja fondide ülesel tasandil, sh kuludest sõltumatu rahastamine, ühtsete näitajate süsteemi kasutusele võtmine, ühtse teavitusportaali loomine jne, kuid rohkem suunatuma teavitustegevusega on võimalik programmi mõju veelgi suurendada. Vahehindamine näitas, et kõige olulisemaks komisjoni tehtud lihtsustuseks pidasid konsulteeritud sidusrühmad taotlemisprotsessi digitaliseerimist ELi rahastamis- ja hankeportaali kasutuselevõtu abil.

Parandades õigussüsteemile juurdepääsetavust ja taskukohasust (nt videokonverentsid, e-taotluste esitamine), saab digitaalse õigusemõistmise kaudu süsteemi muuta tõhustamaks ja kaasavamaks, tagada paremini juurdepääsu õigusemõistmisele ja õigusteenustele, lihtsustada asjaajamist, vähendada ebavõrdsust ja tugevdada sotsiaalset kuuluvust.

5.4 Toetame piiriülese koostöö ja koolitusteemade avarat käsitlust, võimaldades muutuvates oludes või uute väljakutsete (näiteks hübriidohud ja küberrünnakud) tekkimisel paindlikke toetusvõimalusi.

Uute või keerulisemate kuriteoliikide tekkimisel on vaja suuremat võimekust nende lahendamiseks. Arvestades, et masskuritegude (nt küberrünnakud) toimepanemisel kasutatakse aina sagedamini erinevaid arvutisüsteeme ning tehisaru arenemine ja laialdasem kasutusele võtmine loob suurema riski võltsitud tõendite loomiseks, tuleb tõhustada uurimisvõimekust. Piiriülese justiitskoostöö ja koolituste abil, sh teadus- ja arendustöö raames saab suurendada võimekust kuritegude, küberrünnete ja riigi infrastruktuuri kahjustamise uurimist, sh

parandada andmeanalüüsi kvaliteeti (sh TI-analüüs, massandmete analüüs, mõjutustegevuse aluseks oleva sotsiaalmeedia, sh kampaaniate analüüs, süvavõltsingute analüüs jms), hübriidohtudega toimetulemist (näiteks merekaablites ja laevades olevate tehniliste vahendite ekspertiiside teostamisel).

5.5 Peame oluliseks õigusprogrammi ja teiste Euroopa Liidu programmide ja fondide, eriti sisejulgeoleku valdkonna rahastu rakendamisel võimalike sünergiate loomist, sh dubleerimise vähendamiseks ja sünergiate kasutamise võimalustele tähelepanu pööramist. Kuid on vajalik selgelt määratleda, kuidas sünergiaid praktikas rakendatakse.

Õigusprogrammil on kokkupuude nii samasse sambasse kuuluva Konkurentsivõime Fondi¹², teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa Horisont“¹³ ning Agora EU programmi¹⁴ määruste kohaldamisaladega. Samuti esimese samba „Riiklikud ja piirkondlikud kavad“ (fookuses: majanduse, sotsiaalsuse, territoriaalsuse, ühtekuuluvuse, põllumajanduse, maaelu arengu, merede, jõukuse ja julgeoleku valdkond) riigiplaanide, eriti sisejulgeoleku valdkonna ning kolmanda samba „Globaalne Euroopa“¹⁵ määruste kohaldamisaladega. Programmide ja fondide tegevuste planeerimine ja rakendamine toimub komisjoni erinevates töörühmades, mille käigus tuleb võimalikele sünergiatele tähelepanu pöörata.

Konkurentsivõime Fondiga sünergias tugevdab õigusprogramm õigusriigi ja õiguskindluse tugevdamisega investeerimiskeskonda ning loob ettevõtlusele stabiilse ja usaldusväärse õiguskeskonna.

Teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa Horisont“ teise samba poliitikaakna „Konkurentsivõime ja ühiskond“ teise osa „Ühiskond“ all toetatakse ühe tegevusena demokraatlike väärtuste ja aluste, kodanikuaktiivsuse, õigusriigi ja põhiõiguste tugevdamist, mille jaoks edendatakse vastupanuvõimelisi ja pluralistlikke ühiskondi ning teabe- ja meediaruumi terviklikkust ning võideldakse polariseerumise, desinformatsiooni, vaenukõne, diskrimineerimise ja ksenofoobia vastu kiiresti arenevas geopoliitiliste muutuste maailmas. Seetõttu tuleks leida koostöökohti teadus- ja uurimistegevustega sellistes valdkondades nagu raskete kuritegude tõhusam uurimine ja lahendamine (näiteks digitaalne kriminalistika, tehisintellekt, andmeanalüütika, biomeetria, DNA-tehnoloogia, inimkaubandus,

---

¹² Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) XXX, millega luuakse Euroopa Konkurentsivõime Fond, sealhulgas kaitseuuringute ja innovatsiooni eriprogramm, tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) 2021/522, (EL) 2021/694, (EL) 2021/697 ja (EL) 2021/783 ning muudetakse määrusi (EL) 2021/696, (EL) 2023/588 ja (EL) [Euroopa kaitsetööstuse programm], COM(2025) 555 final, kättesaadaval: [EUR-Lex - 52025PC0555R\(01\) - ET - EUR-Lex](#)

¹³ Ettepanek: Euroopa Nõukogu otsus, millega kehtestatakse teadusuuringute ja innovatsiooni raamprogrammi „Euroopa horisont“ rakendamise eriprogramm ajavahemikuks 2028–2034, sätestatakse selle programmi osalemis- ja levitamiseeskirjad ning tunnistatakse kehtetuks otsus (EL) 2021/764, kättesaadav: [EUR-Lex - 52025PC0544 - EN - EUR-Lex](#)

¹⁴ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) XXX, millega kehtestatakse ajavahemikuks 2028–2034 programm AgoraEU ja tunnistatakse kehtetuks määrused (EL) 2021/692 ja (EL) 2021/818, COM(2025) 550 final, kättesaadaval: [EUR-Lex - 52025PC0550 - ET - EUR-Lex](#)

¹⁵ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) XXX, millega luuakse instrument „Globaalne Euroopa“, COM(2025) 551 final, kättesaadaval: [EUR-Lex - 52025PC0551 - ET - EUR-Lex](#)

ohvriabi). Uued tehnoloogiad ja innovatsioonid annavad olulise sisendi ka poliitiliste otsuste tegemiseks ja vastupanuvõimelisemate ühiskondade toetamiseks.

AgoraEU programmi eesmärgiks on mh põhiõiguste, võrdse kohtlemise, aktiivse kodanikkonna ja väärtuste edendamine ja kaitsmine ning selle kaudu demokraatias osalemise, sotsiaalse sidususe ja õigusriigi põhimõtte järgimise suurendamine. Seetõttu on oluline leida kokkupuutepunkte ArogaEU programmi eelkõige CERV+ tegevussuuna vahel, et toetada õiguskaitse kättesaadavuse valdkonnas tegutsevaid kodanikuühiskonna organisatsioone.

Riigiplaani määruse eelnõus (EL) 2025/0240¹⁶ on sätestatud liikmesriikidele ühe horisontaalse põhimõttena kohustus järgida fondi rakendamisel õigusriigi põhimõtet ja Euroopa Liidu põhiõiguste hartat (edaspidi *harta*). Tulevastes riigiplaanides on liikmesriigil võimalik adresseerida ka selliseid reforme, mis on seotud õigusriigi olukorra soovitustega (raportiga), mis loob riigiplaani kokkupuutepunktid nii õigusprogrammi kui ka AgoraEU programmiga.

Piiriülese koostöö ja koolituse osas on õigusprogrammi kõrval suurema mahuga sisejulgeoleku valdkonna rahastusmehhanism. Sarnaselt sisejulgeoleku valdkonna määrusega hõlbustatakse õigusprogrammiga piiriülest õigusalast koostööd, mis on äärmiselt oluline ka julgeoleku tagamiseks ning organiseeritud kuritegevuse, terrorismi, küberohtude, inimkaubanduse ja korruptsiooni vastu võitlemiseks, mis on piirülest mõjudega ja millega liikmesriigid üksi toime ei tule. Samuti on mõlema rahastusmehhanismi kontekstis olulised radikaliseerimise, mõjutustegevuse, hübriidohtude ja küberkuritegevuse teemad, millega on puutumus nii sisejulgeoleku (politsei) kui ka õigusvaldkonna sihtrühmadel (prokuratuur, kohtud). Sisejulgeoleku rahastu on uuel perioodil ka kordades suurem, mistõttu tuleks otsida rohkem võimalusi kahe rahastu tegevuste ühendamiseks.

Koostoimes Globaalse Euroopa instrumendiga on võimalik tugevdada laienemisprotsessi raames kandidaatriikide kohtusüsteeme, sh nende digitaliseerimist.

Seega tuleb programmide üksteise täiendamist ja ühiste eesmärkide elluviimise toetamist oskuslikult ära kasutada, et EL toetusvõimaluste mõju suurendada. Lisaks valdkondlikele kokkupuudetele tuleb täpsustada, milliste protseduuride alusel toimub rahastute kombineerimine ning liikmesriigi enda osalus selliste vahendite jagamisel ja kasutamisel.

5.6 Toetame kolmandate riikide kaasamist õigusprogrammi tegevustesse tingimusel, et järgitakse Euroopa Liidu alusväärtusi nagu õigusriigi põhimõte.

Õigusprogrammi üks eesmärkidest on euroopaliku õigusruumi edendamine, põhiõiguste kaitse ja ühise väärtusruumi hoidmine. Seni on programmis saanud esmajärjekorras osaleda Euroopa Liidu riigid, kandidaatriigid, potentsiaalsed kandidaatriigid, assotsieerunud riigid ning Euroopa Majanduspiirkonna riigid. Programmiga on assotsieerunud Albaania, Bosnia ja Hertsegoviina,

---

¹⁶ Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus (EL) XXX, millega luuakse Euroopa majandusliku, sotsiaalse ja territoriaalse ühtekuuluvuse, põllumajanduse ja maaelu, kalanduse ja merenduse, jõukuse ja turvalisuse fond aastateks 2028–2034 ning muudetakse määrust (EL) 2023/955 ja määrust (EL, Euratom) 2024/2509, COM(2025) 565 final. [\(EL\) 2025/0240](#)

Moldova, Kosovo ja Ukraina. Programmis osalemiseks on huvi üles näidanud Põhja-Makedoonia ja Serbia.

President von der Leyen rõhutas komisjonile esitatud 2024.–2029. aasta poliitilistes suunistes, et õigusriigi põhimõtte austamine peaks jääma ELi rahaliste vahendite saamise vältimatuks eeltingimuseks¹⁷ ja see on seotud kõikidele Euroopa Liidu programmidele ja fondidele kohaldatava õigusriigi kaitsemeetmetega¹⁸, sealhulgas üldise tingimuslikkuse korraga EL eelarve kaitsmiseks.

Kiiresti muutuv majanduslik, sotsiaalne ja geopoliitiline keskkond tekitab ebakindlust ja probleeme, mille põhjuseks on muu hulgas ka Venemaa täiemahuline sõda Ukraina vastu. Eelkõige EL-i õigusruumi mõjutavate probleemide hulka kuuluvad üha suurenev oht õigusriigile, mitmete raskete kuritegude vormide teke või eskaleerumine ning takistused õiguskaitse kättesaadavusele ja õigusalasale koostööle.

Seda kõike peab arvestama kolmandate riikide kaasamisel programmi tegevustesse.

5.7 Peame vajalikuks liikmesriikidele säilitada sisuline ja formaalne roll toetusmeetmete, eelarvete ja tegevuste kujundamisel tööprogrammide kaudu.

Uues õigusprogrammi eelnõus puudub senine liikmesriikide osalusega programmikomitee, kus lepitati kokku järgmiste aastate tööprogrammid. Nüüd selle puudumine vähendab liikmesriikide otsustusõigust tegevuste ja tingimuste kujundamisel. Samal ajal on eelnõu tekst väga üldsõnaline, andes küll suure paindlikkuse programmi tegevusi kujundada ja vastata uutele väljakutsetele, kuid sellega vähendades ka läbipaistvust ja ennustatavust taotlejate jaoks.

Kuigi komisjoni soov lihtsustada menetlust ja suurendada paindlikkust on mõisteta, ei tohi see tulla liikmesriikide sisulise kaasamise arvelt. Komitoloogia kaudu peab säilima liikmesriikidele võimalus mõjutada programmi tööprogrammide detailseid rõhuasetusi ja taotlemise tingimusi (sh kulude rakendusskeemi valikut), et tagada kooskõla riiklike vajadustega ja õiglane osalus kõigi liikmesriikide jaoks.

Eesti toetab programmikomitee loomist kontrollimenetluse (*examination procedure*) alusel ning peab oluliseks, et selle roll ja menetlus oleksid selgelt määruses sätestatud. Kontrollimenetlus annab liikmesriikidele tugevama positsiooni ja reaalse võimaluse mõjutada tööprogrammide ja prioriteetide kujunemist. See on eriti oluline väikeriikide vaates, et tagada tasakaalustatud ja läbipaistev otsustusprotsess. Määrusepõhine sätestamine loob selguse ja stabiilsuse kogu programmiperioodiks ning aitab vältida olukorda, kus liikmesriikide roll piirdub üksnes formaalse konsulteerimisega.

---

¹⁷ [Poliitilised suunised 2024-2029 | Euroopa Komisjon](#)

¹⁸ Sisaldub horisontaalse põhimõttena riigiplaani määruses

6. KOOSKÕLASTAMINE JA HUVIRÜHMADE KAASAMINE

Eesti seisukohtade kooskõlastamisesse kaasati Riigikantselei, Rahandusministeerium, Siseministeerium, Sotsiaalministeerium ja Välisministeerium. Tagasiside laekus Rahandusministeeriumilt, Sotsiaalministeeriumilt, Välisministeeriumilt, Siseministeeriumilt ja Riigikantseleilt. Huvigruppide kaasamiseks küsiti arvamust Riigikohtult, Riigiprokuratuurilt, Õiguskantsleri Kantseleilt, Kohtutäiturite ja Pankrotihaldurite Kojalt, Registrite ja Infosüsteemide Keskuselt, Audiitorkogult, Eesti Juristide Liidult, Eesti Kohtunikuabide Ühingult, Finantsinspeksioonilt, Maksu- ja Tolliametilt, Notarite Kojalt, Raamatupidamise Toimkonnalt, Riigikontrollilt, Tallinna Ringkonnakohtult, Tartu Maakohtu registriosakonnalt, Tartu Ringkonnakohtult, Eesti Tööandjate Keskliidult, Eesti Võlausaldajate Liidult, Harju Maakohtu Tallinna kohtumajalt, Pärnu Maakohtult, Tartu Maakohtule, Viru Maakohtult. Tagasiside laekus Riigikohtult, prokuratuurilt ja Õiguskantsleri Kantseleilt.

Esitatud tagasiside ja sellega arvestamine kajastub seletuskirja lisas 1 – Märkuste ja ettepanekutega arvestamise tabel.